

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा विद्यापीठ,
औरंगाबाद.

एम.ए. प्रथम वर्ष : मराठी

(अभ्यासपत्रिका १ ते ८)

सत्र पध्दतीनुसार अभ्यासक्रम

जून २००९ पासून

सत्र परीक्षा पद्धतीनुसार अभ्यासक्रम
डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा विद्यापीठ, औरंगाबाद
एम.ए. प्रथम वर्ष

आधुनिक प्रयोगशील वाङ्मय

ही अभ्यासपत्रिका प्रामुख्याने गद्याच्या व काव्याच्या क्षेत्रातील प्रयोगशीलतेचा विचार करणारी आहे. प्रयोगशील साहित्य हे नेहमी परंपरेची कोंडी फोडणारे व पुढील परंपरेची दिशा सुचित करणारे असते. अशा प्रयोगशील साहित्याचा आणि त्यातील प्रयोगशीलतेचा व स्वरूपाचा अभ्यास येथे अभिप्रेत आहे.

एम.ए. प्रथम वर्षाच्या मराठी विषयाच्या अभ्यासक्रमात जून २००८ पासून विद्यापीठाने सत्र परीक्षा पद्धतीचा अवलंब केला आहे. त्यानुसार अभ्यासक्रमाची सत्र निहाय विभागणी खालील प्रमाणे करण्यात आली आहे.

अभ्यासपत्रिका पहिली : कोड नं. MAR२०१

सत्र पहिले - आधुनिक प्रयोगशील वाङ्मय (घाशीराम कोतवाल व रमलखुणा) : गुण ३०
नेमलेले ग्रंथ

१.	घाशीराम कोतवाल (नाटक)	:	विजय तेंडूलकर
२.	रमलखुणा (कथा)	:	जी.ए. कुलकर्णी

अ) अध्ययन अध्यापनाची उद्दिष्ट्ये : **२० तास**

१. नाटक : स्वरूप, घटक व प्रकार
२. नाटकाचे वेगळेपण
३. मराठी नाटकाची वाटचाल
४. मराठी कथेचे स्वरूप व वैशिष्ट्ये
५. मराठी कथेची वाटचाल

आ) घटक विश्लेषण **४० तास**

१. घाशीराम कोतवाल : आशय व मांडणी
२. घाशीराम कोतवाल : पात्रे, स्वभाव वैशिष्ट्ये व प्रसंग वर्णन
३. घाशीराम कोतवाल : संवाद, भाषाशैली
४. रमलखुणा : आशय व मांडणी
५. रमलखुणा : पात्रे, स्वभाव वैशिष्ट्ये व प्रसंग वर्णन
६. रमलखुणा : संवाद, भाषाशैली

अभ्यासपत्रिका दुसरी : कोड नं. MAR२०२

सत्र दुसरे : आधुनिक प्रयोगशील वाङ्मय (तमाशा : विठाबाईच्या आयुष्याचा व तिची कहाणी)

नेमलेले ग्रंथ :

१. तमाशा : विठाबाईच्या आयुष्याचा (चरित्रात्मक): योगीराज बागुल
२. तिची कहाणी (काव्य) : ना.धों. महानोर

अ) अध्ययन अध्यापनाची उद्दिष्ट्ये :

२० तास

१. चरित्र : परंपरा, स्वरूप व वैशिष्ट्ये
२. इतर वाङ्मय प्रकारापेक्षा चरित्राचे वेगळेपण
३. मराठी कवितेची वाटचाल
४. मराठी कवितेचे स्वरूप व विशेष

आ) घटक विश्लेषण

४० तास

१. तमाशा : आशय आणि मांडणी
२. तमाशा : विठाबाईच्या आयुष्याचा : स्वरूप व विशेष
३. तमाशा : विठाबाईच्या आयुष्याचा : चे सामर्थ्य
४. तिची कहाणी : आशय आणि मांडणी
५. तिची कहाणी : पात्रे, स्वभाव वैशिष्ट्ये व प्रसंग वर्णन
६. तिची कहाणी : संवाद, भाषाशैली

सत्र परीक्षा पध्दतीनुसार अभ्यासक्रम
डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा विद्यापीठ, औरंगाबाद

एम.ए. प्रथम वर्ष

साहित्य समीक्षेची मूलतत्त्वे

या अभ्यासपत्रिकेत प्रामुख्याने भारतीय साहित्यशास्त्र, पाश्चात्य साहित्यशास्त्र, सौंदर्यशास्त्र, आधुनिक शैलीशास्त्र, साहित्यातील संप्रदाय म्हणजेच विविध स्वरूपाचे वाङ्मयीन वाद, मराठीतील ज्येष्ठ-श्रेष्ठ साहित्य विचारवंतांनी मांडलेले साहित्य सिद्धांत आणि साहित्यमूल्यविचार तसेच निवडक मराठी उपयोजित साहित्य समीक्षा इत्यादीचा परिपूर्ण आधार घेऊनच अध्ययन-अध्यापन व्हावे, हे अभिप्रेत आहे. या अभ्यासक्रमाची सत्रनिहाय विभागणी खालील प्रमाणे करण्यात आली आहे.

अभ्यासपत्रिका तिसरी : कोड नं. MAR२०३

सत्र पहिले : साहित्य समीक्षेची मूलतत्त्वे : गुण ३०

घटक विश्लेषण :

घटक क्र. ०१ :	ललित साहित्य : व्याख्या, स्वरूप	१० तास
घटक क्र. ०२ :	साहित्याचे प्रयोजन	१० तास
घटक क्र. ०३ :	साहित्य समीक्षा : स्वरूप आणि उद्दिष्टे	१० तास
घटक क्र. ०४ :	साहित्य प्रकार : उद्गम, स्वरूप आणि विकास	१० तास
घटक क्र. ०५ :	ललित साहित्याची भाषा	१०
तास		
घटक क्र. ०६ :	वाङ्मयेतिहास लेखन : स्वरूप आणि समस्या	१० तास

अभ्यासपत्रिका चौथी : कोड नं. MAR२०४

सत्र दुसरे : साहित्याचा सर्वांगीण अभ्यास : विविध समीक्षा पद्धती : गुण ३०

घटक विश्लेषण :

घटक क्र. ०१ :	ऐतिहासिक समीक्षा पद्धती	०८ तास
घटक क्र. ०२ :	समाजशास्त्रीय समीक्षा पद्धती	०६ तास
घटक क्र. ०३ :	आस्वादक समीक्षा पद्धती	०६ तास
घटक क्र. ०४ :	सौंदर्यशास्त्रीय समीक्षा पद्धती	०६ तास
घटक क्र. ०५ :	मानसशास्त्रीय समीक्षा पद्धती	०६ तास
घटक क्र. ०६ :	आधुनिक शैलीशास्त्रीय समीक्षा पद्धती	०६ तास
घटक क्र. ०७ :	भारतीय साहित्यशास्त्राच्या आधारे	०६ तास
घटक क्र. ०८ :	आदिबंधात्मक समीक्षा पद्धती	०६ तास
घटक क्र. ०९ :	प्रभावी विचार प्रणालीच्या आधारे (प्रभावी विचार प्रणालीच्या आधारे केल्या जाणाऱ्या समीक्षा पद्धतीत प्रामुख्याने मार्क्सवाद, गांधीवाद आणि फुले-शाहु- आंबेडकरवाद व इतर महत्त्वाच्या वाद संकल्पनांचा आधारभूत अभ्यास अभिप्रेत आहे.)	१० तास

: संदर्भ ग्रंथ :

१. काव्यशास्त्रप्रदीप : डॉ. स.रा. गाडगीळ
२. अभिनव काव्यप्रकाश : रा.श्री. जोग
३. भारतीय साहित्यशास्त्र : ग.त्र्यं. देशपांडे
४. साहित्यविचार : अरविंद वामन कुलकर्णी
५. सौंदर्य आणि साहित्य : बा.सी. मर्ढेकर
६. सौंदर्यानुभव : प्रभाकर पाध्ये
७. साहित्यविचार : दि.के. बेडेकर
८. साहित्य : स्वरूप आणि समीक्षा : वा.ल. कुलकर्णी
९. टीका विवेक : श्री.के. क्षीरसागर
१०. रूपवेध : नरहर कुरुंदकर
११. साहित्यातील संप्रदाय : रा.शं. वाळिंबे
१२. वाङ्मयीन वाद : प्रसाद प्रकाशन, पुणे
१३. वाङ्मयीन वाद : संकल्पना आणि स्वरूप : संपा. सीताराम रायकर
१४. सौंदर्यमीमांसा : डॉ. रा.भा. पाटणकर
१५. सृष्टिसौंदर्य आणि साहित्यमूल्य : शरश्चंद्र मुक्तिबोध
१६. साहित्याचे तत्त्वज्ञान : वि.ना. ढवळे
१७. समीक्षेची नवी रूपे : गंगाधर पाटील
१८. आदिबंधात्मक समीक्षा : म.सु. पाटील
१९. साहित्याची भाषा : भालचंद्र नेमाडे
२०. शैलीविचार : वा.के.लेले
२१. छांदसी : पु.शि. रेगे
२२. मार्क्सवादी साहित्यविचार : के.रं. शिरवाडकर
२३. साहित्यसिद्धांत : अनुवादक - स.ग. मालशे
(रने वेलेक आणि ऑस्टिन वॉरेन यांच्या
'थेअरी ऑफ लिटरेचर' या इंग्रजी ग्रंथाचा अनुवाद)
२४. आभास आणि वास्तवता : अनुवादक -सौ.गार्गी सरदेसाई
(फिस्तोफर ब्रॉडवेल यांच्या 'इल्युजन अँड रिअॅलिटी'
या ग्रंथाचा अनुवाद)
२५. नवे साहित्यशास्त्र : यशवंत मनोहर
२६. जास्वंद : माधव आचवल
२७. मागोवा : नरहर कुरुंदकर
२८. नववाङ्मयातील प्रवृत्ती व प्रमेये : रा.ग. जाधव
२९. खडक आणि पाणी : गंगाधर गाडगीळ
३०. कलेची मूलतत्त्वे : आर.जी. कॉलिंगवुड
भाषांतरकार - स.ग. मालेश/मिलिंद मालशे

सत्र परीक्षा पद्धतीनुसार अभ्यासक्रम
डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा विद्यापीठ, औरंगाबाद

एम.ए. प्रथम वर्ष

आधुनिक मराठी वाङ्मयाचा इतिहास
(१९२० ते २०००)

आधुनिक काळातील मराठी वाङ्मयात निर्माण झालेल्या प्रवृत्ती, प्रवाह किंवा संप्रदाय यांचा अभ्यास, वाङ्मयात झालेल्या परिवर्तनाच्या स्वरूपाचा अभ्यास, नव्या प्रवृत्ती प्रवाहामागील, परिवर्तनामागील सामाजिक, सांस्कृतिक संदर्भाचा अभ्यास येथे अभिप्रेत आहे.

१८०० नंतरच्या वाङ्मयाच्या इतिहासाचा सर्वांगीण अभ्यास करावयाचा आहे. निबंध, वैचारिक वाङ्मय, नियतकालिके, कादंबरी, नाटक, काव्य आणि लघुकथा या प्रमुख वाङ्मय प्रकारातील प्रवाहांचा विस्ताराने अभ्यास अभिप्रेत असून ललित गद्य, चरित्र, आत्मचरित्र यांच्या विकासाचा स्थूल अभ्यास अभिप्रेत आहे. या अभ्यासक्रमाची सत्रनिहाय विभागणी खालीलप्रमाणे करण्यात आली आहे.

अभ्यासपत्रिका पाचवी : कोड नं. MAR२०५

सत्र पहिले : आधुनिक मराठी वाङ्मयाचा इतिहास (१९२० ते १९६०) : गुण ३०

६० तास

अभ्यासपत्रिका सहावी : कोड नं. MAR२०६

सत्र दुसरे : आधुनिक मराठी वाङ्मयाचा इतिहास (१९६० ते २०००) : गुण ३०

६० तास

: संदर्भ ग्रंथ :

१. आधुनिक मराठी वाङ्मयाचा इतिहास : डॉ. अ.ना. देशपांडे (खंड १ व २)
२. आधुनिक मराठी वाङ्मयाचा इतिहास : श्री. रा.श्री. जोग
३. प्रदक्षिण (खंड १ व २) : कॉन्टिनेंटल प्रकाशन, पुणे.
४. मराठी साहित्य, प्रेरणा व स्वरूप : गो.मा. पवार, हातकणंगलेकर
५. मराठी कथा : उगम आणि विकास : इंदुमती शेवडे
६. मराठी कादंबरी : कुसुमावती देशपांडे
७. धार आणि काठ : नरहर कुरुंदकर
८. काही कवी : जाणवा आणि शैली : डॉ. सुधीर रसाळ
९. मराठी कविता : रा.श्री. जोग
१०. दलित साहित्य : वेदना आणि विद्रोह : भालचंद्र फडके
११. प्रतिष्ठान - कादंबरी विशेषांक/नाटक विशेषांक : म.सा.प. औरंगाबाद
१२. कादंबरी आणि मराठी कादंबरी : उषा हस्तक
१३. साहित्य वेध : के.र. शिरवाडकर
१४. आंबेडकरवादी मराठी साहित्य : डॉ. यशवंत मनोहर
१५. ग्रामीण साहित्य : डॉ. नागनाथ कोतापल्ले
१६. आधुनिक मराठी कवितेचा इतिहास : निशिकांत ठकार
१७. स्त्रीवादी साहित्य : अंजली सोमण
१८. स्त्रीवादी साहित्य : संकल्पना आणि उपयोजन : डॉ. मंगला वरखेडे
१९. मार्क्सवाद आणि मराठी साहित्य : वि.स. जोग
२०. भूमी आणि भूमिका : भास्कर चंदनशिव
२१. गेल्या अर्धशतकातील मराठी कादंबरी : संपा. डॉ. विलास खोले
२२. स्वातंत्र्योत्तर मराठी कविता : डॉ. सुषमा करोगल

सत्र परीक्षा पद्धतीनुसार अभ्यासक्रम
डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा विद्यापीठ, औरंगाबाद
एम.ए. प्रथम वर्ष

मराठवाड्यातील आधुनिक मराठी वाङ्मयाचा अभ्यास
या अभ्यासक्रमाची सत्रनिहाय विभागणी खालीप्रमाणे करण्यात आली आहे.

अभ्यासपत्रिका सातवी : कोड नं. MAR२०७

सत्र पहिले : (मराठवाड्यातील आधुनिक मराठी वाङ्मयाचा अभ्यास) : गुण ३०

नेमलेले ग्रंथ :

१)	नामदेव शेतकरी (कविता)	-	जगदीश कदम
२)	काजोळ (कादंबरी)	-	बाबा भांड
अ)	अध्ययन अध्यापनाची उद्दिष्ट्ये :		२० तास
१.	मराठवाड्यातील मराठी कवितेची परंपरा		
२.	मराठवाड्यातील मराठी कविता : स्वरूप व वैशिष्ट्ये		
३.	साठोत्तरी कविता : स्वरूप व वैशिष्ट्ये		
४.	ग्रामीण कवितेचे वेगळेपण		
५.	मराठवाड्यातील कादंबरीची परंपरा		
६.	मराठवाड्यातील कादंबरीचे : स्वरूप, घटक व प्रकार		
७.	इतर वाङ्मय प्रकारांपेक्षा कादंबरीचे वेगळेपण		
८.	साठोत्तरी मराठी कादंबरीचे वेगळेपण		
आ)	घटक विश्लेषण		४० तास
१.	नामदेव शेतकरी : आशय व मांडणी		
२.	नामदेव शेतकरी : प्रसंगवर्णन, संघर्ष व शोषण		
३.	नामदेव शेतकरी : संवाद, भाषाशैली		
४.	काजोळ : आशय व मांडणी		
५.	काजोळ : पात्रे, स्वभाव वैशिष्ट्ये व प्रसंग वर्णन		
६.	काजोळ : संवाद, भाषाशैली		

अभ्यासपत्रिका आठवी : कोड नं. MAR२०८

सत्र दुसरे : (मराठवाड्यातील आधुनिक मराठी वाङ्मयाचा अभ्यास) : गुण ३०

नेमलेले ग्रंथ :

- १) चिकाळा (कथा) - भास्कर बडे
- २) हिरव्या डहाळ्या आणि करवंदी आभाळ (ललित) - महावीर जोंधळे
- अ) अध्ययन अध्यापनाची उद्दिष्ट्ये : २० तास
१. मराठवाड्यातील मराठी कथेची परंपरा
२. मराठवाड्यातील मराठी कथा : स्वरूप व वैशिष्ट्ये
३. साठोत्तरी कथा : स्वरूप व वैशिष्ट्ये
४. कथेचे वेगळेपण
५. मराठवाड्यातील ललित वाङ्मयाची परंपरा
६. मराठवाड्यातील ललित वाङ्मयाचे स्वरूप व वैशिष्ट्ये
- आ) घटक विश्लेषण ४० तास
१. चिकाळा : आशय व मांडणी
२. चिकाळा : प्रसंगवर्णन, संघर्ष व शोषण
३. चिकाळा : संवाद, भाषाशैली
४. हिरव्या डहाळ्या आणि करवंदी आभाळ : आशय व मांडणी
५. हिरव्या डहाळ्या आणि करवंदी आभाळ : पात्रे, स्वभाव वैशिष्ट्ये व प्रसंगवर्णन
६. हिरव्या डहाळ्या आणि करवंदी आभाळ : संवाद, भाषाशैली